

УДК 726

О.В. Бачинська

НЕОБХІДНІСТЬ ВІДРОДЖЕННЯ КИЄВА, ЯК РЕЛІГІЙНОГО ЦЕНТРУ

Київ має довгу неповторну історію розвитку і, починаючи з древніх часів, відігравав значну роль в історії країни. Складовою розвитку міста була релігія і храми. В останні десятиріччя після великої перерви у Києві починає відроджуватися релігійне життя. Але процеси цього відродження починалися, як стихійні. За цими процесами вгадується необхідність відновити знищену у ХХ ст. частину духовного життя міста.

Важливість релігії та її матеріального прояву – храмів, як складової розвитку Києва та необхідність відродження міста, як релігійного центру раніше не розглядалася.

Метою дослідження є релігія як один з факторів позитивного розвитку Києва та вивчення необхідності відродження міста, як релігійного центру на мапі світу.

Київ – древнє історичне місто. В останній час делегована йому роль столиці незалежної України підштовхнула бурхливий розвиток міста. Але розвиваючись в напрямку урбанізації місто змінюється до невпізнанності і втрачає багато зі своїх принад. Зараз у Києві зосереджено бурхливе політичне життя країни, тому багато людей сприймають його, як адміністративно-політичний центр. В столиці також осідають центральні офіси численних місцевих та зарубіжних компаній. Великий вибір робочих місць та високі у порівнянні з іншими містами зарплати притягують населення з інших регіонів, кількість жителів збільшується, перетворюючи Київ на метушливий мегаполіс. Збільшення населення підштовхує розвиток розгалуженої мережі торговельно-розважальних закладів на будь-який смак.

І серед цих тенденцій останнім часом втрачається славетне минуле міста, його наукова та мистецька велич. Київ може прожити лише за рахунок духовної складової життя людини – науки та мистецтва. Навіть залишившись без адміністративних та розважальних споруд, місто притягуватиме людей та численних туристів безліччю музеїв, наукових установ, театрів, навчальних закладів вищої кваліфікації, древніх архітектурних споруд і комплексів.

Невід'ємною частиною духовного світу людини є релігія і її матеріальний прояв – храми. Багато сторіч Київ був релігійним центром, який відвідували натовпи паломників. На початок ХХ ст. кількість храмів у Києві за його історію досягла найбільшого показника: збереглися давні об'єкти, втрачені храми були реконструйовані або на їх фундаментах побудовані нові, з бурхливим розвитком капіталізму у ХІХ ст. на пожертви будували багато нових споруд.

Велика кількість храмів була важливим фактором розвитку Києва (рис. 1). По-перше, релігійна віра – частина життя населення, яка збагачувала людей духовно. Релігія, відповідно до своїх законів, формує в людині рамки поведінки, що відбиваються і на більш духовному розвитку суспільства загалом. По-друге, Київ був переважно православним, обряди православ'я поєднані з різними видами мистецтва (музика, живопис, прикладне мистецтво) і дуже красиві. Місто було скарбницею релігійного мистецтва. По-третє, релігійні дії змінюють навколишнє середовище на краще, наприклад, звук церковних дзвонів за дослідженнями науковців містить недоступні людському вуху діапазони, які пригнічують ріст патогенних бактерій. Релігійними обрядами та храмами захищали місто від всіляких негараздів. По-четверте, слава “Златоглавого” Києва ширилася далеко за його межі, до міста спеціально їхали, щоб подивитися на храми. Велика кількість паломників і просто цікавих приїжджих створювала частину економічного прибутку. По-п'яте, своїм винятковим формоутворенням релігійні споруди збагачували візуальне середовище міста. В історичні часи в міському середовищі Києва візуальний комфорт не був таким актуальним, як зараз; споруджували за індивідуальними проектами і в рамках певного стилю, забудова поєднувалася з природою. Але все одно баням з хрестами надавали велике значення (з клопотання в Київську єпархію на поч. XX ст. про будівництво церкви, втраченої на даний час): “Близ вокзала и по пути от вокзала до Владимирского собора нет ни храма, ни часовни, где бы население могло находить молитвенное утешение, подкрепленное в вере и нравственное руководство. Местность же близ вокзала густо населена. По дороге от вокзала в город в течение всего года, а особенно весной, днем и ночью, движется много всякого народа и богомольцев, прибывающих в Киев для поклонения святыням. Вступая в Киев, богомольцы со стороны вокзала не видят даже креста – символа нашего спасения” (1).

У XX ст. духовно-релігійне життя Києва було знищено, втрачено безліч храмів, малих та великих ансамблів (рис. 2). Шкоду, нанесену Києву крутим поворотом історії, не можливо компенсувати. Особливо це стосується втрати великих комплексів, це: 1) знищена святиня для віруючих; 2) втрачена архітектурна домінанта міста, комплекс красивих гармонійних споруд, пам'ятка архітектури; 3) зникла частина містобудівного ансамблю старого міста, пам'ятка містобудування; 4) зруйнований давній комплекс як пам'ятка будівельної техніки і реконструкції різних епох; 5) загиблий комплекс древніх споруд, як пам'ятка історії країни; 6) щезла перлина стародавнього мистецтва; 7) втрачені поховання – історичні, відомих осіб, діячів церкви, святих (2). Дивом вижили в складні часи XX ст. частина історичних храмів (рис. 1), деякі дійшли до нашого часу у спотвореному вигляді. Вже друге десятиріччя в місті

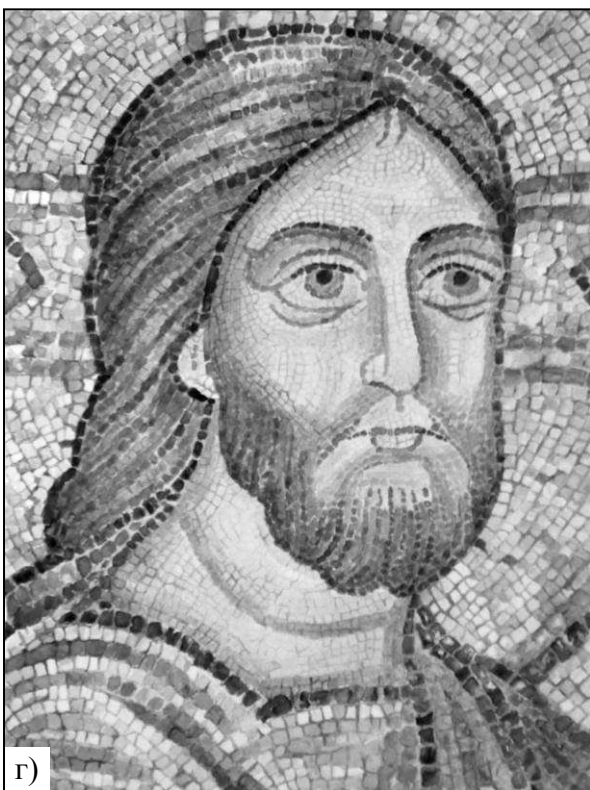
а)

б)

в)

г)

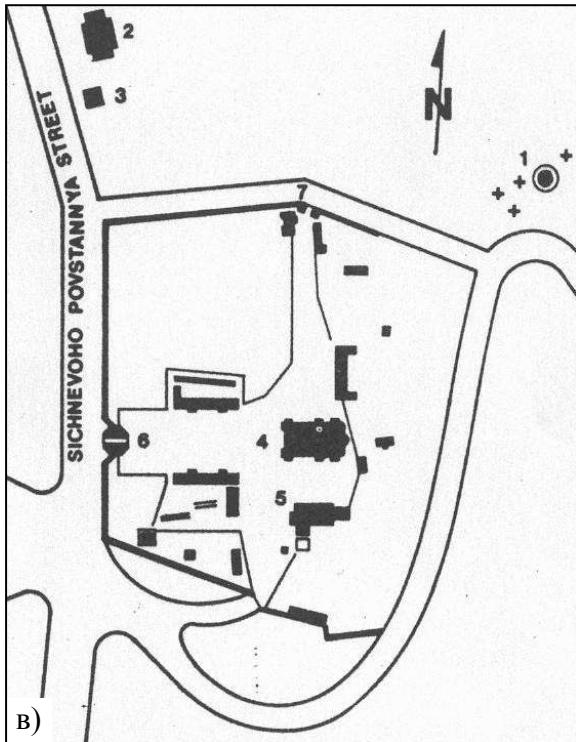
Рис. 1. Сакральні споруди Києва – пам'ятки архітектури світового значення, що збереглися: а) комплекс Софії Київської XI–XIX ст., вул. Володимирська, 24, у XX ст. планували знести; б) Андріївська церква XVIII ст., Андріївський узвіз, 23; в) Києво-Печерська лавра XI–XX ст., вул. І. Мазепи, 21, 25, панорама; г) сакральне мистецтво, що надихає – фрагмент мозаїки Софії Київської “Причастя. Христос”, копія, робота студента 1-го курсу Головка М. архітектурного факультету КНУБА, кафедра інформаційних технологій в архітектурі, 2007 р.

а)

б)

в)

г)

д)

Рис. 2. Втрачений у XX ст. сакральний комплекс Києва в історичній частині на Печерську: а) Військово-Микільський собор XVII ст., вул. І. Мазепи, 11–13 (так зв. “Великий Микола”); б) Слупська церква XVIII ст., вул. І. Мазепи, 5–7 (так зв. “Малий Микола”); в) генплан: 1-церква на Аскольдовій могилі, 2-Микільська Слупська церква, 3-дзвіниця Слупської церкви, 4-Військово-Микільській собор, 5-трапезна Микільського собору, 6-дзвіниця Микільського собору, 7-брама території Військово-Микільського собору; г), д) Миколаївська церква на Аскольдовій могилі XIX ст., Паркова дорога, єдина сакральна споруда, що залишилася від великого комплексу; г) сучасний вигляд; д) парк навколо церкви, розбитий на колишньому київському кладовищі, на якому ховали місцеву аристократію та відомих осіб.

Рис. 3. Сучасні храми Києва. Православні (Московського патріархату): а), б) сакральний комплекс, просп. Миру, 16; а) церква Агапіта Печерського; б) хрещальня біля церкви Входу Господнього в Єрусалим; в) Михайлівська церква, вул. Шовковична, 39/1, на території лікарні; г) Георгіївська церква, вул. Ползунова, напроти південного залізничного вокзалу; д) Василівська церква (греко-католицька), Вознесенський узвіз, напроти Академії образотворчого мистецтва і архітектури.

триває процес відродження релігійного життя: населення звертається до релігії і йде до храмів. Збережених об'єктів не вистачало, почали будувати нові релігійні споруди різних вірувань (рис. 3), відновлювати втрачені, повертати організаціям збережені храми. Відродження відбувається стихійно і лише зараз цей процес підпорядковують певним програмам. Але це лише початок відновлення колишньої величі "Златоглавого" Києва, як колись його називали.

Відновлення духовно-релігійного життя у Києві необхідно у зв'язку з величезним впливом релігії та храмів на його розвиток. Окрім цього, є ще один сучасний аспект. Так склалося, що столиця сучасної України – Київ – географічно розташований приблизно в центрі країни. Віддалені від Києва периферійні регіони значно відрізняються за культурою, етнічним складом населення та ін. Києву, відповідно до його розташування, самою історією відведена роль об'єднуючого центру. І це об'єднання повинно відбуватися вище рівня повсякденного життя чи політичних діалогів, об'єднати країну може лише висока духовність, рівню якої відповідає релігія.

Таким чином, відродження Києва, як духовно-релігійного центру України і світу має велике значення не тільки для самого міста та його жителів, а і для всієї країни.

Список використаних джерел

1. Кальницький М. Православные кресты у Киевского вокзала // АСС. – К.: Центр Развития Территорий "Скавика", 1996. – №1. – С. 39
2. Бачинська О.В. Типологічні особливості сакральних споруд у сучасному Києві // Проблеми теорії і історії архітектури України. – Одеса, 2009. – №9.
3. Геврик. Т. Втрачені архітектурні пам'ятки Києва. Нью-Йорк–Київ: Бібліотека журналу "Пам'ятки України", 1991. – 66 с.

Анотація

В статті розглядається вплив релігії на успішний історичний розвиток Києва, знищення релігії і храмів у ХХ ст., сучасне відродження релігійного життя у Києві та необхідність подальшого розвитку цього процесу.

Аннотация

В статье рассматривается влияние религии на успешное историческое развитие Киева, уничтожение религии и храмов в ХХ в., современное возрождение религиозной жизни в Киеве и необходимость дальнейшего развития этого процесса.